

Ryzyko w działalności gospodarczej w kontekście deregulacji zawodów księgowych

Katarzyna Świetła, Krzysztof Jonas*

Streszczenie: *Cel* – Prezentacja możliwości minimalizacji ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku biur rachunkowych.

Metodologia badania – Przegląd bieżącej literatury z zakresu zarządzania ryzykiem i ubezpieczeń oraz najnowszych zmian aktów prawnych, analiza ofert ubezpieczeń dla biur rachunkowych wybranych zakładów ubezpieczeń.

Wynik – Wprowadzone zmiany w aktach prawnych zmierzają w kierunku podwyższenia bezpieczeństwa prowadzenia działalności poprzez wprowadzenie dodatkowych ubezpieczeń.

Oryginalność/wartość – Przedstawienie najnowszych zmian przepisów prawnych oraz sposobów dostosowania ofert zakładów ubezpieczeń

Słowa kluczowe: ryzyko, biuro rachunkowe, ubezpieczenie ryzyka, ubezpieczenie OC

Wprowadzenie

Ryzyko jest związane z każdą działalnością człowieka, towarzyszy mu w szczególności przy podejmowaniu przez niego działalności gospodarczej. Jest ono pojęciem wieloznacznym, interpretowanym w ramach różnych dyscyplin naukowych i sformułowanie jego definicji o charakterze uniwersalnym wydaje się niemożliwe. Etymologia pojęcia „ryzyko” jest nieznana, choć wywodzone jest najczęściej z języka włoskiego, arabskiego, greckiego czy łaciny (*Ryzyko w rachunkowości* 2008; Kaczmarek 2005). Potocznie ryzyko jest rozumiane jako miara lub ocena zagrożenia wystąpienia zjawiska niepożądanego, będącego skutkiem podjęcia decyzji czy wynikającego ze zdarzeń niezależnych. Próby zdefiniowania ryzyka podejmowane są od kilkuset lat i dyskusja nad jego ujęciami prowadzi do sformułowania następujących wniosków dotyczących natury ryzyka:

- ryzyko nie jest czymś jednorodnym i nie ma możliwości podania jednej, uniwersalnej i jednoznacznej definicji tego pojęcia,
- ryzyko występuje w co najmniej dwóch aspektach: obiektywnym i subiektywnym,
- ryzyko może być badane w różnych kontekstach, jako np. niebezpieczeństwo, hazard, niepewność czy prawdopodobieństwo,

---

* dr Katarzyna Świetła, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie Katedra Rachunkowości Finansowej, ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków, e-mail: katarzyna.swietla@uek.krakow.pl; dr Krzysztof Jonas, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Rachunkowości Finansowej, ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków, e-mail: krzysztof.jonas@uek.krakow.pl.

- ryzyko jest czymś zmiennym i stadialnym, czyli jest raczej procesem aniżeli stanem (Michalski 2000).

Obecność ryzyka w wielu aspektach działalności człowieka spowodowała, iż jest ono przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin naukowych, takich jak matematyka, ekonomia, prawo, finanse, rachunkowość czy ubezpieczenia. W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej ryzyko stanowi jej nieodzowny element, choć jest ono zależne od rodzaju jednostki gospodarczej, inne jest w przedsiębiorstwie handlowym, inne produkcyjnym, inne w usługowym. Działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz działalność doradcy podatkowego obarczona jest także swoistym ryzykiem wynikającym ze specyfiki ich działalności.

W niniejszym opracowaniu omówiono ryzyko towarzyszące działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz działalności doradcy podatkowego, jak również niektóre instrumenty pozwalające to ryzyko minimalizować. W artykule zastosowano metodę przeglądu literatury i bieżących aktów prawnych z zakresu zarządzania ryzykiem i ubezpieczeń, a także zaprezentowano przykładowe oferty ubezpieczeń mających na celu minimalizację ryzyka prowadzenia tej działalności.

1. Ryzyko w działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych i doradcy podatkowego

Jeżeli podmiot w sposób systematyczny podejmuje działania w celu rozwiązania problemów związanych z ryzykiem towarzyszącym jego działalności, to można mówić o zarządzaniu ryzykiem. Zarządzanie ryzykiem przez podmiot gospodarczy definiowane jest wg K. Jajugi jako „podejmowanie decyzji i realizacja działań prowadzących do osiągnięcia przez ten podmiot akceptowalnego poziomu ryzyka” (Jajuga 2007). Warto zwrócić uwagę, iż proces zarządzania ryzykiem musi odznaczać się ciągłością, gdyż nie sposób raz na zawsze zminimalizować ryzyko występujące w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Zarządzanie ryzykiem jest jednym z elementów zarządzania przedsiębiorstwem, a jego celem jest zapewnienie maksymalnych, trwałych korzyści we wszystkich dziedzinach działalności podmiotu (Handschke, Lisowski 2013). Zarządzający w coraz większym stopniu dostrzegają konsekwencje realizacji ryzyka i starają się go uniknąć lub dążą do minimalizacji konsekwencji jego wystąpienia, jeśli całkowite wyeliminowanie ryzyka jest niemożliwe (Dankiewicz, Ostrowska-Dankiewicz 2014).

W przypadku działalności usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych czy doradcy podatkowego zarządzanie ryzykiem nabiera szczególnego znaczenia, gdyż te jednostki nie tylko przejmują część ryzyka od podmiotów zlecających im usługi, ale również same podlegają ryzyku w trakcie prowadzenia swojej działalności. Do ryzyk związanych z działalnością podmiotów świadczących usługi księgowo, usługi doradztwa podatkowego czy usługi audytorskie zalicza się (Klamut 2012):

- ryzyko rynkowe – są to czynniki ryzyka mające wpływ na sposób prowadzenia działalności i jednocześnie w niewielkim stopniu zależą od przedsiębiorstwa, zalicza się do nich m.in. ryzyko związane z wejściem na rynek i utrzymaniem się na nim, ryzyko związane z konkurencją w danej branży itp.,
- ryzyko operacyjne – związane jest możliwością ponoszenia strat na skutek niesprawności systemów informatycznych, błędów ludzkich, braku kontroli lub niedostatecznego jej poziomu czy też nieadekwatnego zarządzania,
- ryzyko utraty reputacji – związane z utratą dobrego imienia, wysokiej pozycji na rynku usług księgowych, co może spowodować odpływ klientów, co wiąże się ze zmniejszeniem przychodów i zysków, a w krańcowej wersji prowadzi nawet do bankructwa podmiotu,
- ryzyko prawne – wynika z możliwości wystąpienia w trakcie działalności sprzeczności z przepisami prawnymi czy zastosowania błędnych ich interpretacji, zalicza się tu również błędnie skonstruowane umowy z klientami i kontrahentami oraz niemożność wyegzekwowania warunków umów,
- ryzyko podatkowe – występuje w sytuacji pojawienia się strat na skutek nieprawidłowego rozliczenia działalności gospodarczej przed organami administracji państwowej, może to wynikać zarówno z błędów ludzkich, jak i z rosnącej komplikacji i częstych zmian przepisów podatkowych,
- ryzyko kredytowe – związane jest niemożliwością spłaty zobowiązań wynikających z zaciągniętych kredytów czy pożyczek, przy czym ten brak możliwości spłaty może wynikać z czynników leżących po stronie podmiotu, jak i niezależnych od niego,
- ryzyko niewypłacalności klienta – wynika z możliwości zaistnienia strat na skutek braku zapłaty za świadczone usługi,
- ryzyko pozyskania pracowników i ich szkolenia – jest to ryzyko związane z rotacją pracowników posiadających wysokie umiejętności czy uprawnienia, duża rotacja takich pracowników może spowodować problemy w funkcjonowaniu biura i zwiększa możliwość popełnienia błędu, w przypadku pracowników słabiej wyszkolonych występuje ryzyko niedostatecznej kontroli, co może przynieść podobne rezultaty,
- ryzyko utraty uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych – ryzyko poniesienia strat związanych z koniecznością zatrudnienia pracownika lub przyjęcia współnika posiadającego odpowiednie uprawnienia, w skrajnej sytuacji to ryzyko może oznaczać konieczność zamknięcia biura w wyniku utraty uprawnień,
- ryzyko pociągnięcia do odpowiedzialności karnej skarbowej lub odpowiedzialności podmiotu zbiorowego – wynika z popełnienia przestępstw lub wykroczeń podatkowych karanych z ustawy karnej skarbowej,
- ryzyko płynności – wiąże się ze zmniejszeniem lub nawet utratą możliwości spłaty swoich zobowiązań, może prowadzić do niewypłacalności i bankructwa,
- ryzyko związane z organizacją pracy w biurze rachunkowym – wynika z organizacji pracy w podmiocie, precyzyjnego określenia kompetencji i obowiązków, a także

nadzoru nad wykonywanymi przez pracowników zadaniami. Od właściwego ukształtowania organizacji pracy zależy jakość wykonywanych usług, reputacja firmy, jej pozycja na rynku itp.,

- ryzyko związane z zastosowaną techniką prowadzenia ksiąg rachunkowych – wynika ze sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych, bezpieczeństwa i ochrony danych, zgodności z przepisami, możliwości wykrycia błędów i ich poprawy, znajomości systemu,
- ryzyko związane z wyborem programu finansowo-księgowego – wynika z niedostosowania programu do rodzaju działalności obsługiwanych podmiotów, elastyczności stosowanego systemu finansowo-księgowego, ale również i znajomości obsługi tego programu przez pracowników, możliwości wykorzystania tkwiących w programie funkcji, zabezpieczenia przed dostępem osób nieuprawnionych, stosowanych zasad archiwizacji,
- ryzyko związane z kontrolą dokumentów – związane jest z poprzednimi rodzajami ryzyka, wynika z braku kontroli lub niedostatecznej kontroli dokumentów na każdym etapie pracy z nimi (przy otrzymaniu od klienta, przy księgowaniu, przy korygowaniu błędów itp.), wymaga precyzyjnego określenia obiegu dokumentów w podmiocie,
- ryzyko związane z organizacją systemu rachunkowości – wynika z możliwości dostępu do danych przez osoby nieuprawnione, odpowiedniego ich zabezpieczenia przed zniszczeniem, możliwości modyfikacji po zakończeniu okresu obrachunkowego, terminowego dostarczania informacji, dostarczenia informacji o odpowiedniej jakości,
- inne – związane z zakresem oferowanych przez biuro usług – im szerszy, tym większa ekspozycja na ryzyko, np. ryzyko związane z błędnym doradztwem podatkowym, błędną analizą otoczenia itp.

Warto wskazać, iż nie wszystkie wspomniane rodzaje ryzyka muszą wystąpić w każdym podmiocie świadczącym tego rodzaju usługi, a zależy to m.in. od rodzaju świadczonych usług czy skali prowadzonej działalności.

2. Deregulacja zawodów księgowych w świetle nowelizacji ustawy o rachunkowości

Definiując sylwetkę księgowego, już na początku ubiegłego wieku, J. Dutlinger wskazał że „bycie księgowym to nie tylko umiejętność księgowania i znajomość podstawowych zasad księgowości. Trzeba również umieć czytać pomiędzy wierszami. Nie dość zgodzić debet z kredytem, trzeba twórczo kontrolować i badać. Za mało jeszcze dokładnie zaksięgować, dodać odpowiednie pozycje. Należy znać interes i ludzi, czuć liczby, być artystą, a nie zwykłym rzemieślnikiem” (Dutlinger 2012).

W historycznym rozwoju rachunkowości zauważa się nieustanne dążenie do wiarygodności, co jest konieczne zwłaszcza wraz z pojawianiem się nowych zagadnień wynikających głównie z jej zbliżenia do problematyki dynamicznie rozwijającego się rynku kapitałowego.

Głównym celem sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych jest zaspokojenie potrzeb informacyjnych szerokiego grona użytkowników podejmujących decyzje inwestycyjne, kredytowe czy handlowe. Powinny one dostarczyć informacji mających na celu zmniejszenie ryzyka gospodarczego i inwestycyjnego w konkurencyjnym środowisku (Bauer 2013). Tym samym, w ostatnich latach nastąpiła poważna ewolucja w ramach rozwiązań stosowanych w rachunkowości. Jak podkreśla B. Micherda, skuteczna realizacja celu stawianego przed współczesną rachunkowością przewidywać musi, że zawodowy księgowy nie tylko sumiennie prowadzi księgi rachunkowe i właściwie prezentuje sprawozdanie finansowe, lecz także kontroluje, bada i interpretuje to sprawozdanie, prowadzi politykę rachunkowości.

Czy zatem każdy może być księgowym w XXI wieku? Na to pytanie odpowiedzieć powinny założenia przyjęte przez ustawodawcę w ramach znowelizowanej Ustawy o rachunkowości, przyjmującej deregulację zawodów księgowych.

Deregulacja w gospodarce utożsamiana jest najczęściej z ograniczaniem oddziaływania państwa na jego sferę ekonomiczną. Dotyczy to zwłaszcza uwolnienia procesów rynkowych powodujących kształtowanie się popytu i podaży, a tym samym ustalania cen, jakości dóbr i usług czy też wymogów co do ich dostawców. Zgodnie z definicją encyklopedii PWN, deregulacja jest semantycznym przeciwieństwem regulacji i jako termin wieloznaczny obejmuje wszelkie zmiany zachodzące w strukturach państwowej kontroli pod wpływem czynników technologicznych i ekonomicznych, dokonujące się w warunkach gospodarki wolnorynkowej (<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/deregulacja;3891915.html>).

Zamierzone przez ustawodawcę otwarcie rynku usług księgowych objęło swoim zakresem świadczenia z dziedziny usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, a także ułatwiło dostęp do zawodu osobom świadczącym usługi doradztwa podatkowego i biegłym rewidentom.

Zgodnie z zapisami ustawy, deregulacja (Ustawa o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych 2014) usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych dotyczy treści art. 76a ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (DzU 2013, poz. 330 ze zm.). Wraz z nowelizacją przyjęto, że czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych może wykonywać każda osoba, która:

- ma pełną zdolność do czynności prawnych,
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, za przestępstwo skarbowe oraz za przestępstwa określone w rozdziale 9 ustawy (art. 76a ust. 3).

Dla zabezpieczenia ewentualnych roszczeń usługobiorcy, w przypadku szkody poniesionej w związku z nieprawidłowo wykonaną usługą, osoba je świadcząca zobligowana jest do posiadania ubezpieczenia OC¹.

---

¹ Szerzej na temat OC w dalszej części opracowania.

Również wraz z wejściem w życie zapisów ustawy deregulacyjnej, w dniu 10 sierpnia 2014 roku zmianie poddano stosowne artykuły ustawy o doradztwie podatkowym (Ustawa o doradztwie podatkowym 1996). Katalog czynności doradztwa podatkowego poszerzono o prowadzenie ksiąg rachunkowych (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o doradztwie podatkowym). Ponadto całkowitą deregulacją objęto wykonywanie takich czynności, jak: prowadzenie ksiąg rachunkowych i podatkowych, prowadzenie innych ewidencji do celów podatkowych, sporządzanie zeznań i deklaracji. Wraz z przyjętymi zmianami, wskazane czynności będzie mogła wykonywać każda osoba.

Pomimo częściowego uwolnienia prowadzonych działań, profesja doradcy podatkowego nadal pozostaje zawodem regulowanym ustawowo. Wynika to z obowiązku spełnienia warunków pozwalających na wpis kandydata (osoby fizycznej) na listę doradców podatkowych. Powinien on (art. 6 ust. 1 ustawy o doradztwie podatkowym):

- mieć pełną zdolność do czynności prawnych,
- korzystać z pełni praw publicznych,
- być nieskazitelnego charakteru i swoim dotychczasowym postępowaniem dawać rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu doradcy podatkowego,
- posiadać wyższe wykształcenie,
- odbyć w Polsce sześciomiesięczną praktykę zawodową (przed zmianą ustawy wymaganym okresem praktyki były dwa lata)² u doradcy podatkowego lub w spółce doradztwa podatkowego,
- złożyć z wynikiem pozytywnym egzamin na doradcę podatkowego,
- wystąpić z wnioskiem o wpis na listę, nie później niż w okresie 3 lat od zdania egzaminu.

Wskazane powyżej warunki muszą być spełnione łącznie.

Dużej zmianie uległy zasady składania egzaminu na doradcę podatkowego. W obecnych warunkach Komisja Egzaminacyjna ma możliwość zawierania stosownych umów z uczelniami, po weryfikacji programu kształcenia realizowanego w zakresie wiedzy i umiejętności wymaganych w części pisemnej egzaminu. Należą do nich te instytucje, które są uprawnione do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk ekonomicznych lub nauk prawnych. Dzięki temu kandydat po akredytowanym kierunku studiów jest zwolniony z części pisemnej egzaminu, musi jednak zdać egzamin ustny. Zniesiono jednak trzymiesięczną karencję w przypadku niezdania egzaminu ustnego. Obecnie kandydat do zawodu doradcy podatkowego może przystępować do części ustnej egzaminu lub powtarzać tę część egzaminu w okresie roku od dnia przystąpienia do części pisemnej egzaminu. Trzecim ze zderegulowanych w ramach ustawy zawodów księgowych jest zawód biegłego rewidenta (Ustawa o biegłych rewidentach i ich samorządzie 2009).

Pomimo uwolnienia zawodu doradcy podatkowego, pozostawiono pewną grupę świadczeń zastrzeżonych jedynie dla posiadaczy stosownych uprawnień (osób wpisanych na listę

² Przed zmianami w ustawie praktyka zawodowa była odbywana w urzędach i w izbach skarbowych, w urzędach kontroli skarbowej, u doradców podatkowych lub w spółkach doradztwa podatkowego.

doradców podatkowych). Wśród nich wskazać należy m.in. udzielanie podatnikom na ich zlecenie lub na ich rzecz porad, opinii i wyjaśnień, reprezentowanie podatników, płatników i inkasentów w postępowaniu przed organami administracji publicznej i w sądzie.

Wśród zawodów zderegulowanych ustawodawca wskazał także na profesję biegłego rewidenta. Przed deregulacją uprawnienia biegłego rewidenta w Polsce można było uzyskać w wyniku zdania 10 trudnych, pisemnych egzaminów, podzielonych na 4 sesje. Miały być one poparte roczną praktyką zawodową w rachunkowości i dwuletnią aplikacją pod opieką innego biegłego rewidenta. Zwińczeniem procesu rekrutacyjnego była konieczność zdania ustnego egzaminu dyplomowego.

Komisja Egzaminacyjna mogła zwolnić z danego egzaminu kandydata, który zdał w danym zakresie egzamin uniwersytecki. Zasady jego uznawania musiały być przedmiotem umowy pomiędzy Komisją Egzaminacyjną a daną uczelnią, co najczęściej powodowało, że jedynie znikomy procent kandydatów korzystał z tego uprawnienia. Znowelizowane zapisy ustawy o biegłych rewidentach mają na celu urealnienie tej możliwości w stosunku do absolwentów wyższych uczelni, dając prawo do zwolnienia z niektórych egzaminów³. Wskazano w niej, że:

- można uzyskać zwolnienie od Komisji Egzaminacyjnej z poszczególnych egzaminów teoretycznych, jeżeli kandydat zdał w danym zakresie egzamin uniwersytecki lub równorzędny. Dodatkowo jednak wymagana jest praktyka, aplikacja i zdanie egzaminu dyplomowego,
- jeżeli jest się absolwentem kierunku studiów, który Komisja Egzaminacyjna uzna za obejmujący wiedzę, jaka jest potrzebna do zdania egzaminów teoretycznych. Ta deregulacja dotyczy jednak tylko absolwentów uczelni, które mają prawo do nadawania stopnia doktora nauk ekonomicznych. Dodatkowo jednak wymagana jest praktyka, aplikacja i zdanie egzaminu dyplomowego.

Trzecią możliwością uzyskania dostępu do zawodu biegłego rewidenta, wskazaną przez ustawodawcę, jest posiadanie przez kandydata 15-letniego doświadczenia w rachunkowości, prawie i finansach. W tym przypadku dodatkowo wymagane jest tylko zdanie egzaminu dyplomowego.

Dla prawidłowej realizacji wskazanych przepisów ustawy szczegółowe zasady ewentualnych zwolnień zostaną określone w rozporządzeniach Ministra Finansów (szerzej Andrzejewski i in. 2014).

Wskazane wyżej kwestie dotyczące deregulacji zawodów księgowych, zdaniem ustawodawcy, powinny wpłynąć na zwiększenie konkurencyjności oferentów usług księgowych. Uważa się bowiem powszechnie, że na otwartym rynku wymusi to samoregulacja sprzyjająca wzrostowi efektywności przy jednoczesnym obniżaniu cen, co powinno być

---

³ W każdym z wyżej omawianych przypadków wymaga się, żeby egzaminy uniwersyteckie, które mają być podstawą zwolnień, były przeprowadzane w formie pisemnej, a czas od zakończenia danych studiów nie powinien być dłuższy aniżeli 3 lata.

pozytywnie odebrane przez dotychczasowych ich usługobiorców i stać się zachętą dla przyszłych potencjalnych nabywców usług.

3. Zabezpieczenie ewentualnych roszczeń usługobiorców – obowiązkowe ubezpieczenie OC świadczeniodawców

Wraz z deregulacją pojawiają się również liczne głosy krytyki wynikające z obawy przed spadkiem oczekiwanej jakości usług i tym samym nieprawidłowej realizacji przepisów rachunkowości.

Zabezpieczeniem ewentualnego ryzyka ma być obowiązkowe ubezpieczenie OC usługodawców świadczących obsługę procesów rachunkowości. Ze względu na deregulację zauważono konieczność wydania nowego aktu wykonawczego⁴ w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Tym samym, wraz ze zmianami w ustawie opracowane zostało nowe Rozporządzenie Ministra Finansów dotyczące obowiązkowego ubezpieczenia OC (Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców... 2014). Zgodnie z treścią rozporządzenia, obowiązek wykupienia polisy OC dotyczyć ma osób, które faktycznie zajmują się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych (również nie posiadając certyfikatu Ministra Finansów). Ubezpieczenie dotyczy odpowiedzialności cywilnej usługodawców za szkody powstałe w następstwie ich działania bądź zaniechanie takiego działania, w okresie trwania ubezpieczenia, w związku z prowadzoną działalnością. W rozporządzeniu wskazano zakres obowiązkowego ubezpieczenia OC w stosunku do czasu jego obowiązywania (*trigger*⁵) ze względu na konieczność precyzyjnego określenia momentu powstania wypadku ubezpieczeniowego objętego zawartą umową.

W celu uniknięcia nieporozumień wymieniono także cztery rodzaje szkód, których ubezpieczenie nie obejmuje. Należą tu szkody będące przypadkami społecznie uzasadnionymi, jak też sytuacje nadzwyczajne (Par. 2.2. Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia... 2014):

- polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie mienia, wyrządzonych przez ubezpieczonego swoim bliskim – małżonkowi, wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu, powinowatemu w tej samej linii bądź stopniu, osobie przysposobionej oraz jej małżonkowi, a także osobie, z którą ubezpieczony pozostaje we wspólnym pożyciu,

⁴ Był on poprzedzony rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, DzU nr 234, poz. 1576.

⁵ Trigger jest określeniem stosowanym w umowach ubezpieczeniowych dotyczących OC. Ma na celu czasowe określenie tzw. zdarzenia ubezpieczeniowego. W przeważającej mierze umowa ubezpieczenia dotyczy szkód będących następstwem zdarzenia przewidzianego w umowie oraz mającego miejsce w czasie trwania umowy. Istnieje jednak również możliwość, że strony zgodzą się, aby oprócz szkód powstałych w okresie ubezpieczenia zaliczyć do nich także te, które zostały w okresie obowiązywania ubezpieczenia zgłoszone bądź ujawnione.

- wyrządzone przez ubezpieczonego, który nie spełniał ustawowych warunków (zawartych w art. 76a ust. 3 Ustawy o rachunkowości 2013) koniecznych do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- dotyczące zapłaty kar umownych,
- powstałe w wyniku działań wojennych, stanu wojennego, rozruchów, zamieszek i aktów terroru.

Wskazane wyżej szkody wyłączają odpowiedzialność za nie zakładu ubezpieczeń. Ich katalog jest tożsamy z wymienionymi w rozporządzeniu Ministra Finansów z 16 grudnia 2008.

Ponadto ustalono, iż powstanie obowiązku ubezpieczenia następuje nie później niż w dniu poprzedzającym działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, a za minimalną sumę gwarancyjną ubezpieczenia OC (w stosunku do jednego zdarzenia) przyjęto kwotę 10 000 euro⁶. W dotychczasowym rozporządzeniu kwota ubezpieczenia dotyczyła usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz czynności doradztwa podatkowego⁷, obecnie wraz z deregulacją jedynie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Jak wynika z przytoczonej treści rozporządzenia, z zakresu przedmiotowego ubezpieczenia wyłączona została działalność dotycząca czynności doradztwa podatkowego, która wynikała z prowadzenia w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów ksiąg podatkowych oraz innych ewidencji służących celom podatkowym, a także udzielanie pomocy w tym zakresie. Wyłączono także z obszaru ubezpieczenia sporządzanie zeznań i deklaracji podatkowych oraz pomoc w tym obszarze.

Wskazane rozporządzenie zostało przekazane do Ministra Finansów w dniu 5 listopada 2014 w celu podpisania wersji papierowej oraz opatrzenia dokumentu elektronicznego bezpiecznym podpisem elektronicznym. Zostało podpisane w dniu 6 listopada 2014. Wejście w życie rozporządzenia nastąpiło po 60-dniowym *vacatio legis*, które uznano za okres wystarczający zakładom ubezpieczeń na przygotowanie stosownych produktów ubezpieczeniowych dla dotychczasowych oraz potencjalnych klientów.

4. Oferty ubezpieczeń dla biur rachunkowych na wybranych przykładach

Wprowadzenie nowych rozwiązań spotkało się y błyskawiczną reakcją zakładów ubezpieczeń, które zmodyfikowały swoje oferty, dostosowując je do aktualnych przepisów.

---

⁶ Kwota ubezpieczenia ustalana jest przy zastosowaniu kursu średniego euro ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski po raz pierwszy w roku, w którym umowa ubezpieczenia OC została zawarta.

⁷ W związku z tym wskazano trzy przedziały ubezpieczenia: 15 000 euro – jeżeli przedmiotem działalności jest wykonywanie czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych i czynności doradztwa podatkowego, 10 000 euro – jeżeli przedmiotem działalności jest wyłącznie wykonywanie czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, 5000 euro – jeżeli przedmiotem działalności jest wyłącznie wykonywanie czynności doradztwa podatkowego.

Zakład Ubezpieczeń AXA oferuje biurom rachunkowym trojakiemu rodzajowi ubezpieczenia (www.frontin.pl/ubezpiecz-uzupelniajace-oc-biura-rachunkowego):

1. OC obowiązkowe – zgodne z wymaganiami ustawy (Ustawa o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych 2014) AXA oferuje brak regresu ubezpieczyciela, co oznacza rezygnację z roszczenia regresowego w stosunku do biura rachunkowego po wypłacie odszkodowania za szkodę, która nastąpiła w wyniku rażącego niedbalstwa. Ubezpieczyciel oferuje również podniesienie sumy gwarancyjnej ponad ustawowe minimum (w ramach dopełnienia ubezpieczenia obowiązkowego).

2. OC nadwyżkowe – jest dopełnieniem sumy ubezpieczenia obowiązkowego (wynoszącego równowartość 10.000 euro). Ubezpieczyciel oferuje dodatkową ochronę w zakresie odpowiedzialności:

- za zniszczenie, uszkodzenie lub zaginięcie dokumentów związanych z wykonywaniem czynności zawodowych (rozszerzenie bezskładkowe, do wysokości sumy),
- za roszczenia regresowe klientów, którzy musieli zapłacić kary umowne (rozszerzenie bezskładkowe, podlimit 20% sumy),
- za szkody wyrządzone przez podwykonawców bez prawa do regresu (dopłata 10% składki, ochrona do wysokości sumy głównej),
- zabezpieczenie sądowe (rozszerzenie bezskładkowe, podlimit 10% sumy).

3. OC uzupełniające dotyczy czynności biura rachunkowego nieobjętego polisą obowiązkową:

a) w ramach „Kadr i płac” jest to:

- obliczanie wynagrodzeń za pracę, w tym premii i dodatków,
- obliczanie składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, na fundusz pracy i fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych,
- prowadzenie dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy,
- obliczanie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych,
- obliczanie kwot zajętych przez komornika wynagrodzeń i prowadzenie korespondencji z organami egzekucji;

b) w ramach czynności doradztwa podatkowego jest to:

- prowadzenie ksiąg podatkowych i innych ewidencji do celów podatkowych,
- sporządzanie zeznań i deklaracji podatkowych.

Ubezpieczenie OC biur rachunkowych oferowane przez PZU SA (<http://secura24.pl/Prd.aspx?k=BRACH&p=BRPZU>) kierowane jest do przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, w tym również działalność w zakresie czynności doradztwa podatkowego, którzy w ostatnim zamkniętym roku obrachunkowym uzyskali przychody nieprzekraczające 3 000 000 zł. W przypadku podmiotów osiągających wyższe przychody oferta ubezpieczenia jest przygotowywana indywidualnie. Przedmiotem ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna biura rachunkowego z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, przy czym ubezpieczyciel oferuje

trzy sumy gwarancyjne, w zależności od zakresu działalności wykonywanej przez biuro. Stosownie do zapisów ustawy (Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym... 2003) ubezpieczyciel może dochodzić od ubezpieczonego lub osób, za które ponosi on odpowiedzialność, zwrotu wypłaconego odszkodowania za szkody wyrządzone w wyniku winy umyślnej oraz rażącego niedbalstwa. PZU SA zrzeka się korzystania z tego prawa w ramach ubezpieczenia obowiązkowego. Ponadto, ubezpieczyciel oferuje zniżki z tytułu kontynuacji ubezpieczenia oraz z tytułu nieprzerwanego 3-letniego okresu bezszkodowego, jak również stosuje zwyczajki w przypadku wyrządzenia jednej lub więcej szkód.

Ponadto PZU oferuje ubezpieczenie dobrowolne, które swoim zakresem obejmuje czynności wchodzące standardowo w skład usług świadczonych przez biura rachunkowe, a które nie są przedmiotem ubezpieczenia obowiązkowego (są to np. szkody powstałe przy sporządzaniu deklaracji ZUS czy szkody powstałe przy obliczaniu i dokumentowaniu w obliczaniu wynagrodzeń oraz innych świadczeń związanych ze stosunkiem pracy, w tym premii i dodatków, a także składek ubezpieczeniowych, jak również związane z prowadzeniem dokumentacji w tym zakresie).

PZU obejmuje również ochroną OC ubezpieczonego za szkody będące następstwem zniszczenia, uszkodzenia, zaginięcia dokumentów związanych z wykonywaniem czynności zawodowych. Przy czym ubezpieczyciel nie ponosi odpowiedzialności za szkody:

- powstałe wskutek ujawnienia wiadomości poufnej albo objętej tajemnicą,
- powstałe w wyniku błędnego przeliczenia dowolnej waluty obcej,
- na osobie i rzeczowe.

PZU oferuje również ubezpieczenie nadwyżkowe na sumę gwarancyjną stanowiącą nadwyżkę ponad sumę gwarancyjną wynikającą z zawartej umowy ubezpieczenia obowiązkowego. Oferta tego ubezpieczenia dotyczy sum gwarancyjnych nie wyższych niż 1 000 000 zł i jest przeznaczona wyłącznie dla podmiotów zawierających jednocześnie ubezpieczenie obowiązkowe OC lub wnioskujących o uzupełnienie ochrony ubezpieczeniowej wynikającej z zawartej uprzednio umowy ubezpieczenia obowiązkowego. W przypadku, gdy podmiot jest zainteresowany wyższymi sumami gwarancyjnymi, oferta ubezpieczenia jest przygotowywana indywidualnie.

Uwagi końcowe

Każda działalność gospodarcza narażona jest na ryzyko wynikające z jej prowadzenia. Działalność biura rachunkowego nie jest w tej dziedzinie wyjątkiem, szczególnie, że obok standardowego ryzyka przejmuje ono część ryzyka swojego usługobiorcy. Dlatego też w dobie deregulacji tego zawodu ustawodawca narzucił obowiązek zawierania ubezpieczeń OC z tytułu prowadzenia takiej działalności. W związku z ostatnią zmianą przepisów wprowadzono dodatkowe ubezpieczenia działalności biur rachunkowych, pozwalające na lepszą ochronę ich interesów.

Literatura

- Andrzejewski M., Furman W., Świetła K. (2014), *Deregulation of the accounting professions in Poland*, Żilina.
- Bauer K. (2013), *Analiza porównawcza bilansowej i szacunkowej wartości środków trwałych w postępowaniu w przedmiocie upadłości*, w: *Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy*, red. A. Karmańska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, s. 604.
- Dankiewicz R., Ostrowska-Dankiewicz A. (2014), *Ubezpieczenia w procesie zarządzania ryzykiem na przykładzie przedsiębiorstw zrzeszonych w podkarpackim klubie biznesu*, w: *Aktualne problemy wybranych ubezpieczeń majątkowych*, red. M. Kaczala, J. Lisowski, M. Osak, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, s. 27.
- Dutlinger J. (2012), *Falszywe Bilanse*, Warszawa, s. 7.
- Handschke J., Lisowski J. (2013), *Zarządzanie ryzykiem w procesie kształtowania wartości przedsiębiorstwa*, w: *Ryzyko ubezpieczeniowe. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki*, red. M. Serwach, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 83.
- Kaczmarek T. (2005), *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem. Ujęcie interdyscyplinarne*, Difin, Warszawa, s. 51.
- Klamut E. (2012), *Ryzyko w działalności biur rachunkowych*, w: *Problemy zarządzania*, red. J. Antoszkiewicz, M. Dębski, Przedsiębiorczość i zarządzanie, t. XIII, z. 15, Warszawa-Łódź, s. 15–20 i 21–23.
- Michalski T. (2000), *Ryzyko w działalności człowieka*, w: *Podstawy ubezpieczeń, tom I – mechanizmy i funkcje*, podręcznik, red. J. Monkiewicz, poltext, Warszawa, s. 27.
- Micherda B., Świetła K. (2013), *Współczesna rachunkowość. Wybrane problemy metodologiczne*, Difin, Warszawa.
- Ryzyko w rachunkowości* (2008), red. A. Karmańska, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa, s. 22–23.
- Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (DzU 2009, poz. 649 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (DzU, nr 234, poz. 1576).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 listopada 2014 w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (DzU z dnia 19 listopada 2014, poz. 1616).
- Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (DzU 2011, nr 41, poz. 213 ze zm.).
- Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DzU 2003, nr 124 poz. 1152).
- Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych (DzU z dnia 10 czerwca 2014, poz. 769).
- www.frontin.pl.
- www.secura24.pl.
- Zarządzanie ryzykiem* (2007), red. K. Jajuga, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 38.

THE RISK OF BUSINESS IN THE CONTEXT OF THE DEREGULATION OF THE ACCOUNTING PROFESSION

Abstract: *Purpose* – Presentation of the possibilities for minimising the risk of business in the case of the accountancy offices

Design/methodology/approach – A review of the current literature on risk management and insurance and the latest changes in legislation, analysis of insurance offers for accountancy offices,

Findings – The changes in the legislation are moving towards an increase in the safety of making business through the introduction of additional insurance,

Originality/value – Presentation of the latest changes in legislation and ways to adapt the offer of insurance undertakings

Keywords: risk, accounting office, insurance risk, OC insurance

Cytowanie

- Świetła K., Jonas K. (2015), *Ryzyko w działalności gospodarczej w kontekście deregulacji zawodów księgowych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 855, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 74, t. 1, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 585–596; www.wneiz.pl/firfu.